

Asia: Ponteman tuulivoimahankkeen osayleiskaavaehdotus

Utajärven kunta
kirjaamo@utajarvi.fi

Lausunto

1 Johdanto

Tuulipuisto Pontema Oy suunnittelee tuulivoimapuistoa Utajärven kunnan koillisosiin Pontemajärven ympäristöön noin 20 km päähän keskustasta. Hankealueelle suunnitellaan tässä kaavavaiheessa 33 tuulivoimalaa, joiden kokonaiskorkeus on 300 m (YVA-vaiheessa tarkasteltiin enintään 51 voimalaa). Hankealueen pinta-ala on 5 250 ha (YVA-vaiheessa n. 7840 ha).

2 Lausunto

Pyydettyä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Lausunnossaan Luke keskittyy Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin.

Luken aineistojen mukaan hankealueella ja sen läheisyydessä esiintyy metsäpeuroja (luonnonvaratieto.luke.fi). Lisäksi hankealueelle ja/tai sen läheisyyteen sijoittuu useita laajoja vasallisten vaadinten elinympäristöjen ennusteen (luonnonvaratieto.luke.fi) mukaisia erittäin hyvin metsäpeuran lisääntymiselle sopivia elinympäristöjä. Kaavaselostuksessa kerrotaan, että hankkeessa toteutetaan uusi metsäpeuraselvitys syksyllä 2024. Sitä ei vielä tässä vaiheessa esitellä.

Luke tuo esille, että on hyvä huomioida, että metsäpeuran levinneisyysalueella Natura-alueiden suojeluperusteisiin on tulossa tarkennuksia metsäpeuran osalta (Uusi päivitetty aineisto on odottamassa käsittelyä Lajitieto.fi tietokannassa: Julkaisematon Natura2000 alueiden päivitys – metsäpeura, (Lajitieto.fi)).

Metsäpeura käyttää hankealueen viereistä Sarvisuo-Jerusaleminsuon Natura-aluetta etenkin kesällä, vasonta- ja vasanhoitoaikana, mutta myös syksyisin. Metsäpeuraa on esitetty Natura-alueen suojeluperustelajiksi. Selostuksessa todetaan, jotta 4–5 km suojavyöhyke metsäpeuralle tärkeisiin vasonta- ja vasanhoitoalueisiin sekä Natura2000-alueisiin täytyisi, tulisi tarkastella tuulivoimaloiden poistoja ja uudelleensijoittelua. Myös rakentamisen ajoituksen osalta esitetään lievennystoimia. Luke puoltaa näitä lievennystoimia.

Suden osalta kaavaselostuksessa esitellään reviiritilannetta vuoden 2023 kanta-arvion mukaisena. Luke huomauttaa, että reviirit ovat muuttuneet 2024 kanta-arvioon. Hankealue sijoittuu viimeisimmän kanta-arvion mukaan Pahkavaaran susireviirille (status: perhelauma 100 % TN).

Vaikutusten arviointia on tehty myös 2023 tilanteen mukaan. Luke huomauttaa, että reviirien muuttuessa niiden koko on muuttunut. Selostuksessa todetaan, että Kemilän reviiri on iso ja susi pystyy siirtymään alueelta pois ja palaamaan rakentamisen jälkeen alueelle. Selostuksessa todetaan myös, että jos mahdollista rakentaminen olisi hyvä tehdä aikaan, jolloin susilla ei ole pentuja.

Rakentamisen vaikutuksia suurpetoihin ei selostuksessa arvioida erityisen merkittäviksi ainakaan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen kannalta.

Luke muistuttaa, että kyseessä on luontodirektiivin liitteen IV(a) laji, jolloin sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla. Luontodirektiivin tulkintaohjeiden mukaan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja tulee suojella myös silloin, kun ne hylätään, mutta on riittävän todennäköistä, että laji palaa näille paikoille. Näin ollen sellaista häirintää hankkeen ei tule aiheuttaa, missä lajin yksilöt joutuisivat lisääntymisen osalta turvautumaan väistämiseen.

Luke huomauttaa, että pentujen syntymän jälkeinen ajanjakso on myös erityisen herkkä. Tällöin vielä avuton, emän hoivaa tarvitseva pentue liikkuu pesän ympäristössä ja pesän hylkäämiseen johtava häiriö voi olla riski pennuille.

Etäisyys Ponteman suunnittelualueen, Maaselän ja Pahkavaaran tuulivoimahankkeiden välillä on n. 5 km. Ukonkankaan tuulivoimapuistoon etäisyyttä on n. 16 km. Näiden etäisyyksien vuoksi hankkeesta ei selostuksessa arvioida olevan yhteisvaikutuksia.

Luke huomauttaa, että yhteisvaikutusten arviointi on puutteellinen. Viiden kilometrin etäisyys toisiin hankkeisiin tarkoittaa, että esim. metsäpeuran näkökulmasta koko väliin jäävä alue saattaa olla häiriöaluetta (5 km bufferi, Tolvanen ym. 2023). Luke näkee, että hankkeen yhteisvaikutuksia tulee arvioida perusteellisemmin.

Hankkeen etäisyys Kiiminkijoen Natura-alueen välillä on n. 500 m. Luke näkee tärkeäksi pintavesistöjen kannalta suunnitella hankkeen työt ja rakenteet niin, että vältetään kaikkea kiintoainekuormitusta alueen uomiin: valumavesien ohjailu, ojien selkeytsaltaat, maansiirtotöiden ajoitus, voimaloiden, sähkönsiirtolinjojen ja huoltoteiden sijoitus alueelle on tehtävä lähivesistöt huomioiden. Yhteisvaikutuksia tarkastellessa tulee huomioida, että jokivesistössä vesistöön päätyvä kuormitus (erityisesti humuskuormituksen tapainen hienojakoinen aines) vaikuttaa veden laatuun kuormituspisteestä alavirtaan päin koko joen matkalla, toki laimentuen virtaaman kasvaessa.

Lajiston totumisesta tuulivoimaan, ei tällä hetkellä ole tieteellistä näyttöä. Luke huomauttaa, että olemassa olevan tieteellisen tiedon perusteella, eläimet voivat esim. käyttää tuulivoima-alueita ja liikkuvat niillä, mutta tuulivoima-alueita käytetään usein vähemmän kuin kontrollialueita tai etäämmällä sijaitsevia alueita. Lisäksi tulee huomioida, että vaikutukset eivät välttämättä kohdistu ainoastaan suoraan välttämiskäyttäytymiseen vaan populaatiotasolla esim. lisääntymiseen, mikäli elinympäristö jollain tasolla heikkenee lisääntymisen kannalta (esim. pirstoutuminen myötä), vaikutukset voivat näkyä vasta pidemmällä aikavälillä.

On syytä huomioida myös se, että mikäli elinympäristö muuttuu lajille käyttökelvottomaksi tai se sitä välttää ja yksilöt siirtyvät muualle, lajin sisäinen kilpailu kiristyy. Alueen ulkopuolella voi näkyä lyhytaikainen immigraatiosta johtuva positiivinen vaikutus, mutta elinympäristön tuhoutuminen on populaatiotasolla vaikutukseltaan suoraan verrattavissa kantokyvyn pienenemiseen.

25.11.2024

3827/00 04 05/2024

Yhteisvaikutusten osalta on tärkeää huomioida, että tämä vaikutus voi kertautua laajalle alueelle rakentuvien useiden voimala-alueiden myötä. Luke huomauttaa, että jos elinympäristöjen laatu ja ympäristön kantokyky heikkenee, voi tuulivoimalla olla kauaskantoisempia vaikutuksia kuin mitä selostuksessa on arvioitu.

3 Lausunnon tiivistelmä

Metsäpeuralle tärkeille lisääntymisalueille ja erityisesti lisääntymiselle tärkeille Natura2000-alueille tulisi jättää noin 5 km rakentamaton suojavyöhyke. Lajiston tottumisesta tuulivoimaan ei tällä hetkellä ole tieteellistä näyttöä. Lisäksi tulee huomioida, että vaikutukset eivät välttämättä kohdistu ainoastaan suoraan välttämiskäyttämiseen vaan populaatiotasolla esim. lisääntymiseen, mikäli elinympäristö jollain tasolla heikkenee lisääntymisen kannalta, vaikutukset voivat näkyä vasta pidemmällä aikavälillä. Elinympäristön tuhoutuminen tai heikkeneminen siinä mittakaavassa, että yksilöt vaihtavat sijaintia, on populaatiotasolla vaikutukseltaan suoraan verrattavissa kantokyvyn pienenemiseen. On tärkeää tiedostaa, että vaikutusten mitta saattaa poiketa näistä selostuksessa tehdyistä arvioista, mikäli tuulivoiman vaikutukset ja mm. useiden alueella olevien tuulivoimapuistojen yhteisvaikutukset lajeille laajassa mittakaavassa osoittautuvat merkittävämmäksi. Siksi Luke huomauttaa, että vaikutusten osalta tehdyt johtopäätökset sisältävät riskin virhearvioinneille erityisesti pitkällä aikavälillä

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 25.11.2024 klo 13:16:19.

Lausunnon valmistelija(t):
Saara Kattainen

Liitteet:

Tiedoksi: